

D. D.
DISSERTATIO PHILOLOGICA
DE

**IUSTIFICATIONE
CHRISTI IN SPIRITU.**
Occasione dicti 1. Tim. III: comm. 16.

QUAM,
*Consens. Ampliff. Facultatis Philosoph. in Regia
ad Auram Academia.*

PRÆSIDE
VIRO MAXIME REVERENDO atque CELEBERRIMO,
D: NO ISAACO ROSS,
S. S. L. L. PROFESS. Reg. & Ord.

PRO GRADU MAGISTERII
Publice Examinandam fislit
CAROLUS MAGN. SALLGEEN
SATACUNDENSIS.

DIE XXI. JUNII ANNI MDCCLXIII.

L. H. Q. A. M. S.

A B O Æ,
Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Kongl. Maj:ts Tro Tjenare och Borgmästare
I Sjö-Staden Björneborg,

Ädle och Högaktade Herren

Herr **LARS SACKLEEN**,
Högibetwågne Herre och Befordrare.

Utag ej omildt, Gunstige Herr Borgmästare, at jag fördrifst
mig, pryda närmarande ehysade Lärospån med Edert lufar-
de Namn. Jag tilstår wäl, at i förstone, dels Edra wigtiga An-
betes suslor, dels ock den högaktning, jag Eder Wårda Person är
skyldig, welat afskräcka mig ifrån et så drifligt företagande: Men
en wördnadesfull åtanka af den ogemena ynnest och oräfneliga wäl-
gjerningar, ja, den aldeles Faderliga omsorg, hwarmed Högaktade
Herr Borgmästaren mig och min Faders hus så kraftigt om-
sammnat, då olyckans häftiga stormwäder, tid efter annan, det wel-
lat öfwerända kasta, har warit et bewekande skäl til denna min
skyldighets i åttagande. Anse derföre Gunstigste Herre, detta
benågit, hwilket jag, såsom et ringa medermåle af min ödmjukas-
te wördnad, Eder har åran at upoffra. Himlen tildele Herr
Borgmästaren i ömnogaste måtto sin rika wälsignelse, samt sträc-
ke Des Ålder til längsta tider i dödeligheten!

Högaktade Herr Borgmästaren, tackes äfwen hädan efter
med des ömhet och ynnest hugna mina k. Föräldrar och mig,
som däremot skattar för särdeles lycka, at med diup wördnad
til sestet få nämnas

Ädle och Högaktade Herr Borgmästarens

ödmjukaste tjenare

CARL MAGN. SALLGEEN.

Præclarissimo Viro, Domino
**Mag. FRIDERICO REGINALDO
BRANDER.**

Scholæ Trivialis, quæ Arctopoli floret, Rectori dexterrimo Fautori omni honoris cultu prosequendo.

Plurimum Reverendo & Clarissimo
Dn. JACOBO BRANDER.

Pastori Ecclesiarum Ulfshyensium vicario dignissimo, Fautori quavis reverentia colendo.

Illuxit tandem dies, multis expetitus votis, quo Vestram, Fautores Propensissimi, erga me benignitatem, quæ quidem summa est, publice prædicare licet. In tesseram itaque gratissimæ & venerabundæ mentis, præfens quaecunque opusculum, nominibus Vestris dignissimis humillime sacratum volui. Quod ut benigno, quo soletis, adspiciatis vultu, meque in futurum etiam, Vestro commendatum habeatis favori, majorem in modum rogo & obtestor. Hoc si impetravero, erit, de quo mihi in sinu gratulari nunquam desistam. De cætero summum rerum Moderatorem calidissimis indefinenter compellabo suspiriis, velit Vos, Evergetæ Optimi, ad ultimos mortalitatis terminos, salvos, sospites omnisque felicitatis flore ornatos servare, in Sui Nominis gloriam, Ecclesiæ & reipublicæ literatiæ ornamentum Familiæque Vestræ honestissimæ fulcrum & solatium sero desiderandum! Ita vovet & vovebit semper

PRÆCLARISSIMORUM NOMINUM VESTRORUM

humillimus cultor

CAROLUS MAGNUS SALGEEN.

Handelsmannen i Stapel-Staden Åbo;

Södgattad

Herr FRIDRIC WIJNQVIST,

Handelsmannen i Sjö-Staden Björneborg,

Södgattad

Herr CARL IN DE BETOU,

Handelsmannen darsammastädes,

Södgattad

Herr MATTHIAS WADEEN,

Gunstige Synnare.

Det med tacksamhet årkänna åtniuten ynnest, fordrar sielfwa billigheten. De af mine Herrar mig bewiste wälgärningar äro sannerligen af den mängd, at de ej kunna upräknas, mindre, som sig borde, åstjenas. Anseer derföre, Gunstige Herrar, wiljan för förmågan, och upptagen detta Aeademiska Arbete, såsom et wedermåle af min wördnadsfulla tacksamhet. För öfrigt skal jag aldrig underlåta at sända trägna suckningar til den milda Försynen, om Edert och Eder Hederwårda Ömmårdnads timmeliga och ewiga wäl.

Mine Gunstige Herrars och Synnares

ödmult tjänare

CARL M. SALLGEEN.

I. N. 7.

§. I.

erum quidem est, quæcunque in sanctis pandectis occurrant effata, veritatibus rationis immutabilibus & necessariis minime repugnare. Nec tamen sobrie rationes subdu-

cens diffiteri unquam potest, in illis dogmata, quæ propriissima sint fidei objecta, occurrere, omnem comprehensionis nostræ vim longissime transcendentia. Hæc ratio sibi relicta, non tantum ceu incomprehensibilia, tota quanta ignorat, verum etiam, ubi legitimam disserendi viam deserit, quod non raro fit, ceu impossibilia &, ut cum Lutero loquar, plane desperata acerrime impugnat quorumque ideo, ceu *πραγματὰν οὐ θεωρεῖναι*, notitiam ex

sublimiori principio hauriant mortales, necesse est. Id autem nihil aliud est, quam infallibilis illa sufficientissimaque credendorum & agendorum norma, scriptura divina, sine cujus splendore, necesse est mortales, utut rationales, media in luce cœcutire & a recto deviare tramite. Ut enim, communi orbis oculo, ornamento illo naturæ splendidissimo, sole, privatus terrarum orbis, adeo spissis involveretur tenebris, ut, quo se verterent, nescirent ejus incolæ, ita iidem, divinæ revelationis destituti lumine, non possent non in horrendas ignorantiae, errorum & stultitiæ voragines præcipites ruere. Inter veritates, quas illa, revelationem innuo, proponit, magnum illud pietatis mysterium, cujus Apostolus 1. Tim. III: comm. 16. meminit, summo jure primum sibi vindicat locum. Oraculum hocce compendium quoddam primariorum, nec paucorum, fidei dogmatum, summi interpretes dudum agnovere. Oceanus itaque, cujus in fundum in hac vita nemini mortalium penetrare datur, nobis licet se pandat, nec juvenilis imbecilitatis simus nescii, articulum tamen quendam profundissimiysterii loco citato : ὁ θεὸς ἐδικαίωθ' ἐν πίστεϊ, divina freti gratia, brevissimis nobis explicandum sumemus. Interea vero, & dum proposito, pro virium modulo, defungimur labore, firma nos alit spes, Te, C. L. innocua nostra conamina, si opera nostra voto atque desiderio tuo per omnia non respondeat, per tuam æquanimitatem, meliorem in partem benignissime esse interpretaturum.

§. II.

Primo considerandum venit propositionis nostræ subiectum: $\Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$. Versio vulgata, Erasmus, Grotius, Ambrosius, ut nonnulli volunt, quod negant alii, vocem $\Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ penitus omittunt ejusque loco voculam \acute{o} substituunt, ut sensus sit: profecto magnum est pietatis mysterium, quod manifestatum fuit in carne, justificatum in spiritu, apparuit angelis, prædicatum gentibus, creditum in mundo, receptum in gloria. Pro qua lectione tanquam genuina, a Grotio & Socinianis provocari solet ad Interpretes Syrum & Arabem, quos & Stockius citat, ut hujus lectionis Fautores. Sed observatum est a viris, qui in arabicis minime hospites sunt, contrarium potius inde patere. Ad minimum codicem Arabicum Walthonianum Bibliis Polyglottis insertum verbis: *Ilaho Zahara*, eandem quam nos tueri scriptionem. Nec de Syro hic rem esse extra controversiam quidam monuerunt. $\Gamma\eta\sigma\iota\sigma\tau\eta\tau\alpha$ vocis $\Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ evincunt tot illustres codices græci, quibus paucissimi alii præponi haud possunt. Scilicet maximus est hic plerorumque manuscriptorum græcorum consensus, exceptis Claramontano & Lincolnensi codicibus, qui habent \acute{o} , præterea Colbertino & Boerneriano, qui \acute{o} legunt. Reliqui omnes, testibus fide dignis, $\Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ expresse adhibent. Quam lectionem eo minus rejicere possum, quod violenta plane & absona sit crisis, uni vel alii codici, quem ipse contextus præterea refellit, quales sunt
duo

duo illi, supra memorati, qui δ habent, plures; immo plurimos eosque probatissimos postponere. Quanto porro ex ipsis fontibus aquæ dulcius bibuntur, quam rivulis, tanto sane tutius ipsa exemplaria authentica quam versiones sequimur. Dixi modo, ex adoptata illa Claramontani & Lincolnien-
 sis codicum lectione varia sequi, quæ contextui repugnant. Nullum sane sensum, qui tolerari potest, sic ex toto fere loco Paulino erues. Quid enim? An doctrina vel mysterium Evangelii apparuit in carne? Num visa est angelis? Num rursum recepta in gloriam? Si hic nihil aliud innuitur, quam quod voluntas DEI manifestata sit per homines infirmos & mortales, ut Grotius & ejus complices fabulantur, non erat hoc mysterium N. Testamento proprium, cum jam in V. Testamento, voluntas DEI per homines infirmos & mortales, Moſen videlicet & Prophetas, fuerit revelata. Annon ordinaria illa fuit patefaciendi voluntatis Divinæ ratio? Risum, non attentionem meretur illa Smalcii distinctio: Non quamvis voluntatem DEI de salutem nostram, sed perfectam, (quasi detur voluntas DEI etiam imperfecta) heic intelligi debere. Nec in DEum Patrem qua drant Apostoli verba, ut Sociniani, priorem sententiam defendere non valentes, teste Heumanno, volunt. Ut enim Patrem in carne apparuisse nusquam dicit scriptura; Ita nec Pater in Spiritu justificatus, multo minus in gloriam assumptus, commode dicitur. Similiter DEum Patrem videri ab angelis, non est magnum quod-

quoddam mysterium, h. est, interprete ipso Smalcio, res nova, mira & incognita, vel secundum Enjedinum, res admirabilis & inusitata; cum angeli faciem Patris cœlestis semper videant, ut patet Matth. XVIII: 10. Est igitur extra omnem dubitationis aleam positum, sermonem hic de DEO in carne manifestato, id est, Salvatore nostro, esse. Conf Balduinum in comment. ad h. l. Heumanni pœcilen Tomo III. sub titulo: Christologia pauli, nec non Buddeum dis. de justificatione Chr. in Spiritu & Calovium in Bibl. illust. l. c.

§. III.

Progredimur jam ad propositionis nostræ Prædicatum, quod *αὐθιπκὸς* ita se habet: *ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι*. Verbi *δικαιῶσαι*, ut in aliis, ita in hocce loco, forensē esse significatum, prolixa non eget probatione, præsertim, cum haud pauci illorum, qui acerrime nobis hic adversari solent, Pontificios innuō, *הצריך* & in N. T. *δικαίω* justificare, idem esse ac justum judicare, declarare & habere, ultro largiantur. Vide Estium in comm. ad Rom. XI: 13. Cæterum hoc loco observationem quandam B. Buddei non pigebit afferre, significationem forensē & declarativam multis esse synonyma; id tamen inter illas concedendum discriminis esse, quod significatio declarativa latius, forensis autem strictius pateat, quando actus justificationis legitima forma forensi instituitur, legitimusque judex æque ac accusator accusatusque pariter adsunt. Quo sensu vox justificationis in omnibus Scripturæ locis sumitur, quibus de justifica-

tionem hominis peccatoris coram DEO agitur. Quando autem DEUS ab hominibus justificari dicitur, id formali processu judiciali neutrquam fit; cum homo DEUM, tanquam legitimus iudex, nunquam judicare queat. Quamvis autem DEUS, qua DEUS, proprie non forensi, sed declarativo sensu justificari possit, hoc ipsum tamen de Christo dicendum esse, non statim sequitur. Salvatorem nostrum in secula benedictum, formali actu justificatum esse, multis, quem laudavi modo B. vir, demonstravit.

§. IV.

Jam integra phrasis: justificari in spiritu, brevissimis expendenda. Varias hic cumulant Philologi interpretationes, quod Buddei verbis placet efferre: „Pro vario vocis hujus (πνεύματος) in Scriptura Sacra significatu variae etiam hunc in locum exstant doctorum expositiones. Hi Spiritum S. ipsum intelligunt, illi vero ejus testimonium, quibusdam justificari in spiritu idem est, ac virtute Divina justificari; quibusdam metonymica placet explicatio, de miraculis Spiritu Sancto effectis id accipientes; Alii verbum spiritus heic ita adsumunt, ut ea omnia in se comprehendat, quæ in Christo Divina sunt supra carnem; Alii vicissim aliter: de quibus copiosius *Jac. Gothofredus* in exercitatione de mysterio pietatis, quam exhibet *Sculterus* in comment. I ad Timoth. Tom. VII. criticorum sacr. quibus addatur *Wolff. & Pfaffius*. Harum tamen duarum præcipue merentur adtingi, altera *Calovii* in

in Bibl. Illustr. ad h. l. *Buddei* altera. l. c. "Ille, Divi-
nam per πνεύμα intelligens naturam, mentem suam
ita aperit: quod non tantum voluerit DEUS conspi-
cuius fieri in carne, h. e. assumere humanam natu-
nam naturam, sed & justificari simul, h. e. ceu ve-
rus Messias agnosci patefieri & celebrari in spiritu,
i. e. per deitatem suam; cum Messias non tantum
debuerit apparere in carne nobisque esse ὁμοῦς, "
sed & justificari agnosci & celebrari in Spiritu ve-
rus DEUS, in quo simul caro & sanguis, i. e. Di-
vina & humana natura appareant, quique & in car-
ne & spiritu conspicuus fiat, & justificetur vel a-
gnoscatur vere, ac reapse verus natura homo & ve-
rus natura DEUS. Hic vero ita: Nostræ interpre-
tationi convenientissimum erit, per το πνεύμα intelli-
gere, vel Spiritum Sanctum, in actu justificationis,
ceui in opere, quod vocant, ad extra, una cum cæ-
teris personis divinitatis concurrentem; vel virtutem
divinam, infinitumque valorem, quo Christus Patri-
suo sufficienter satisfecerat hincque justificatus est."
Fallor, an hæ sententiæ conjungi possint? Scilicet,
duplici modo Dominus justificari in spiritu poterat,
prout causa ejus diversimode spectatur. Primo de-
bebat, seu jus ipsi erat, cum convictione agnosci non
solum verus homo, de quo nullum ei movebatur du-
bium, sed etiam verus DEUS in una persona, por-
ro & verus in V. T. promissus Messias. Quod jus,
cum plerique ipsi, sub statu exinanitionis, suis dubi-
tationibus & antilogiis, denegarent, injuriam patie-
batur, quæ tollebat per facta & miracula, vi Di-

vinitatis patrata, quæ ipsum DEUM verumque Messiam arguebant, & quibus plene convinci homines poterant. Non potest negari, id jam factum fuisse sub ipsa ejus exinanitione, & quidem eo gradu, qui adversarios inexcusabiles reddidit. Verba Nicodemi Joh. III: 2. evidentissime hoc evincunt: *ἴδμεν*, inquit, certo scilicet. Et quinam? Non certe amici, de quibus non erat sermo, sed, vi contextus, synedrii Assesores, cujus membrum magnæ auctoritatis, & quidem Phariseus Nicodemus erat. Quid sciebant? *ὅτι διὰ τοῦ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος*. Ex quibus fundamentis? *οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἂν σὺ ποιῇς, ἐὰν μὴ ἡ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ*. Causam igitur, cur hi acerrimi hostes convicti essent de *Ἰησοῦ* Messia & doctrinæ Ejus veritate, allegat *σημεῖα*. Hæc vero confessio edita est coram Christo etjamnum exinanito. Quamvis itaque ante Christi exaltationem, jam sufficientia aderant argumenta, agnoscendi Divinitatem ejus ac veritatem muneris Messiani, tamen cum ex morte ejus, postmodum secuta, gravis utique tentatio ad incredulitatem & dubia varia de veritate eorum, quæ ab ipso perceperant auditores, etjam fidissimis amicis non per omnia excipiendis, oborta essent, jure dici potest, plenissime demum post exaltationem seu plenarium usum Majestatis Divinæ, cujus exordium fuit vivificatio & resurrectio, jus Christo competens, deleta, toto orbe velut inspectante, penitus injuria accepta, jus ei redditum, seu eum, qua agnitionem pro DEO & Messia, plenissime justificatum fuisse. Justificari pro usu sacræ paginæ idem esse

esse ac pro vero agnoscere, non male probant quidam, dictis quibusdam adductis, qualia sunt Luc. VII: 39. Matth. XI: 19 & cætera. Hanc speciem justificationis potissimum respexit *Calovius*. Secundo considerari potest causa Christi ratione sponsonis &, liceat hoc termino uti, vicariatus pro humano genere. Hoc intuitu, Sponsoris jus requirebat, ut, præstita sufficientissima satisfactione, ruptis mortis & sepulcri claustris, vivus egressus, pactum præmium reportaret, sicque absolutus ab omni reatu vicario seu imputato justus declararetur, quod rursus fiebat per resurrectionem, & in genere, statum exaltationis. De posterioris generis justificatione Christi intelligendus *Buddeus*. Cum vero Christo & vindictio a calumniis adversariorum, simulque agnitio omnium pro DEO ac Messia, & liberatio a debito, quod ipsi, loco generis humani incumbebat, adeoque utriusque generis justificatio competeret, nihil obstat, quo minus utrumque h. l. intelligamus. Illustrari hoc potest per res, quæ in terrenis foris contingunt. Si cui objicitur eum alium se mentitum fuisse, ac sit, & in hac causa, is qui accusatur, ostensa innocentia coram iudice, triumphat, seu justus declaratur, differt quidem hæc a causa sponsonis, interim in utraque unus idemque victor evadere potest, hoc est, justus declarari. Non sine voluptate percepimus, nobiscum per omnia tere consentire virum eruditum Dominum *Johannem Georgium Altmannum*, Græcæ linguæ & Moralium Professore Bernatæ in sermonibus sacris, (*Hell. Reden*) A:o MDDXLIV editis. Quamvis enim nihil de con-

jungendis expositionibus *Calovii* & *Buddei* dicat, tamen qua rem eo tendit. Scilicet, postquam pag. 164 seq. fusius ostendisset, quomodo *Christus* per *Divinam* suam naturam, operibus, quæ illam arguebant, demonstratus & agnitus fuerit verus *DEUS*, quæ nos ad priorem modum justificationis *Christi* retulimus, progreditur ad posteriorem his verbis pag. 167: Nicht nur ist er gerecht gesprochen durch dieses alles/ und als der Sohn *GDZ*es erkläret/ sondern er ist auch gerecht gesprochen als der vollkommene Mittler und Heyland der Welt. Seine auferstehung zeugete/ daß er der Heyland der Welt sey/ der durch Leiden vollkommen gemacht worden/ weil er der gerechtigkeit *GDZ*tes ein genügen gethan/ und alle Strafen der Sünden der glaubigen auf einen Tag getilget hatte. Der *Burge* war aus dem Kerker des Todes und des Grabes auferwecket/ weil er die Bezahlung, die er auf sich genommen hatte/ dem Richter geleistet und dargeleget. Hæc eo majori fuerunt voluptati, quod hæc nostra, antequam liber viri docti in manus nostras incidere-
ret, prelo non modo parata sed & commissa erant.

Clarissimo Domino CANDIDATO

Differtationis hujus AUCTORI,

populari, Fautori & Amico integerrimo.

Mores Tui, Clarissime Domine CANDIDATE, ingenii, indoles honestissima, ingenium laudabile, tam præclare cognitum mihi, quem a teneriori usque ætate familiarissime fovisti, affectum excitarunt, cujus hac occasione motus compescere nequeo, quin erumpant publice, lætitiæque prodant quam ex feliciter exantlatis laboribus Tuis academicis capio singularem. Eruditionem TIBI, non sine grandi labore & industria comparasti egregiam. En lauream, fortibus Apollinis militibus debitam, in signum, haud perfunctoriæ litteris navatæ operæ, propediem reportabis! Quæ, ut certissimum lætissimumque omen majorum mox TE manentium præmiorum sit, animitus exopto! Sinceriori gaudio res TUE prosperæ & secundæ afficient neminem. Amicitie TUE qui majori studio commendatum se optet, non habebis, quam quo flagrat

TUI

observantissimus
ISAAC SINIUS.